
Тодор Димов/Todor Dimov

ЯМБОЛСКИТЕ СЪБИТИЯ ОТ МАРТ 1923 Г.

Yambol Events of March 1923

Summary: After the end of the First World War anarchism strengthened its influence in Bulgaria, and Yambol became its main center. The events in the city from the end of March 1923 are related to a little-known event of the political life of Bulgaria – the denunciation and the mass murders of dozens of anarchists from the agricultural power. These events finally discredit the government of Al. Stamboliyski, and in the face of anarchists, farmers earn a serious enemy.

Key words: anarchism, agricultural government, political center, federation, yambol events.

Събитията, случили се в Ямбол в края на март 1923 г., са свързани с едно не толкова известно събитие от политическия живот на България – разправата и убийствата на десетки анархисти от земеделската власт. Събитие, което оцелели анархисти и съвременници, наричат „ямболското клане“¹.

Този, в действителност „кървав“ инцидент не е достатъчно осветлен в българската историческа наука². Причините за това биха могли да се търсят в сериозната липса на исторически източници, архивни документи, както и в нежеланието да се пише за анархизма от позициите на безпристрастно и коректно изследване. С този опит за изследване ние нямаме намерение да правим възхвала на анархизма, нито ще търсим реалните оправдания за действията на правителството на Александър Стамболийски. Ще се опитаме въз основа на публикации в местния и българския печат, спомени на съвременници и периферни изследвания за анархизма да представим случилото се в Ямбол и да осветлим една друга, малко известна подробност от управлението на БЗНС.

Анархизмът като понятие произлиза от гръцката дума „*αναρχία*“, което означава ‘безвластие’. Основният принцип на анархизма е отхвърлянето на властта под каквато и да е форма.

Корените на анархизма са заложени още по времето на Френската буржоазна революция, а по-нататък са доразвити в идеите на Жорж Прудон, който се обявява против политическите партии, политическата борба, държавата и нейните закони. Вместо държава Прудон предлага „*Свободен съюз на хора, свързани със свободен договор*“³.

В България първите наченки на движението могат да се търсят в сиромохомилството – течение с народнически и предимно революционно-демократически характер, свързано с името на Спиридон Гулабчев през втората

половина на 80-те г. на XIX в. Това течение включва нихилистическите възгледи на Д. Писарев, анархизма на М. Бакунин и народническите идеи, разпространявани дотогава в Русия⁴.

След Първата световна война и особено след победата на болшевишката революция от октомври 1917 г. се създава нова революционна власт – Съветите на работническите, селските и войнишките депутати. Слага се началото на нов, невиджан дотогава социален експеримент⁵. Всичките тези събития водят до неизбежно олевяване на масите и засилване дейността на анархистките организации в България. Нуждата от координация на многото организации довежда до основаването на 15 юни 1919 г. на Федерацията на анархистите-комунисти в България (ФАКБ)⁶.

Преди да се опитаме да възстановим събитията от края на март 1923 г., трябва да разгледаме и причините за оформянето на Ямбол като най-големия анархистки център.

Военната катастрофа и настъпилата стопанска разруха засилват народното недоволство. Започва активна анархистка пропаганда, обусловена и от сравнително демократична система, установена от земеделското правителство⁷. Още обаче през 1911 г. в града е открит първият анархистичен клуб, така че в разпространението на анархистичните идеи Ямбол има своята традиция и приемственост⁸.

Най-важната причина, според нас, за превръщането на Ямбол в политически център на анархизма е личната харизма, обаяние и авторитет на родения в града най-виден теоретик и практик на това учение у нас – Георги Шейтанов. Пребивавал в Париж, запознал се с идеите на Бакунин и Кропаткин, той става един от основните пропагандатори на анархизма и влиза в кръга на най-видните дейци на лявата интелигенция (Гео Милев, Антон Страшимиров, Асен Златаров)⁹. В Ямбол се провеждат сбирки на групите за Ямболско и Сливенско, обсъждат се въпроси, свързани с анархистка дейност¹⁰. През 1922 г. е регистрирана силна анархистична група в града¹¹. Анархистите успяват да създадат в Ямбол и силна синдикална група на кожаро-обущарите¹². Местната организация е най-многобройната от организациите, членуващи във федерацията на анархокомунистите в България, а влиянието ѝ в региона е по-силно от това на Комунистическата партия¹³.

На 7 декември 1922 г. земеделското правителство приема Закона за изтребление на разбойниците, където в категорията „разбойници“ са причислени и анархистите. Този закон дава и правно основание за преследване на инакомислещите¹⁴. По силата на този закон на анархистите в нелегалност се дава „правото“ да се предадат доброволно в петдневен срок, в противен случай, след неговото изтичане, всеки има право да ги убие, без да носи наказателна отговорност за това¹⁵. Няколко месеца преди да бъде приет закона на 2 септември 1922 г. Шейтанов пише прословутото си писмо във в. „Утро“, с което влиза в спор с министър-председателя Ал. Стамболийски. Шейтанов открито

заплашва Стамболийски, че от анархистите може да чака „само куршум“¹⁶. Именно в този „режим на говорене“ от страна на анархистите в лицето на неговия лидер Георги Шейтанов могат да се търсят причините за последвалите събития.

Анархизмът, отричайки всяка власт, влиза в остра схватка със Стамболийски, с тесните и широките социалисти, с буржоазните партии, капитализма и държавната власт и затова правителството на БЗНС не пести сили и средства в борбата срещу анархистите.

Доказателство за превръщането на Ямбол в голям анархистки център е свиканят през януари 1923 г. V конгрес на ФАКБ, на който присъстват 104 делегати от 89 организации и 350 гости. На този етап анархистите все още действат напълно легално и конгресът се свиква с разрешението на земеделското правителство. На конгреса се вземат много важни решения, като постепенно надделява идейният анархизъм в неговия „чист вид“ – идеологията на Бакунин и Кропоткин. Следва да отбележим, че на този конгрес анархистите, освен фронта срещу буржоазните партии, откриват и друг, нов фронт срещу себе си – този на комунистите. Конгресът отхвърля диктатурата на пролетариата и създаването на пролетарска държава, с което си спечелва още един сериозен враг¹⁷. Всъщност още преди вземането на тези решения идеологът на анархизма Георги Шейтанов е на мнение, че от руската революция са се облагодетелствали шепя функционери, които са загубили реалната връзка с народната маса¹⁸. Същевременно земеделското правителство започва преследване на анархистите. Освен пропаганда на анархистите се приписват и някои терористични атаки срещу отделни буржоазни дейци. Така например на улицата е застрелян главният редактор на в. „Слово“ Александър Греков. Убити са градоначалникът на София Пано Чуклев и главният надзирател на Софийския централен затвор¹⁹.

В началото на 1923 г. са предприети серии от показни полицейски акции за ликвидирането на анархизма в страната. През март Министерският съвет издава постановление, с което се заповядва изземването на оръжието от населението. Предприети са и масирани полицейски акции за изпълнение на правителственото решение.

Федерацията на анархокомунистите реагира остро срещу това постановление. В цялата страна са организирани протестни действия. В столицата те са задушени в зародиш, тъй като местната организация е сравнително слаба, а полицейското присъствие засилено. Не така обаче стоят нещата в Ямбол, където анархизмът е много по-сериозен политически фактор.

На 26 март 1923 г., понеделник, в клуба на анархистите в града е свикано събрание във връзка с намеренията на правителството. Трябва да отбележим, че събранието не е подкрепено от комунистите и другите леви сили в страната. Към 17:30 ч. присъстващите няколко десетки младежи напускат клуба и излизат на манифестация по ямболските улици. Шествието се насочва към централния площад „Кобург“, където трябва да се проведе митинг.

Околийският началник Борис Спасов получава информация за готвеното мероприятие и издава заповед, с която забранява провеждането на митинга. Сред водачите на анархистите има и несъгласни с уличните действия. Един от тях е Николай Драгнев, опитен и трезво мислещ деец на местната организация. Започва да държи реч Атанас Стойчев. Подпоручик Дишков призовава Стойчев да слезе от трибуната, но анархистите не се подчиняват. Войниците стрелят във въздуха. Анархистите също започват за използват своето оръжие и отвърщат на стрелбата. Дишков и един от войниците падат простреляни. За миг центърът на града се превръща в бойно поле, а престрелките се разпростират из целия град.

Спешно е вдигната жандармерията, а околийският началник звъни по телефона на сливения си колега с искане за подкрепления. Взривове отекват в различни райони на града. Анархистите са въоръжени с револвери, пушки и бомби, разполагат и с картечници, които влизат в употреба на площада.

Към 22:00 ч. стрелбата временно спира, но след няколко минути е подновена. Полицаяте използват този промеждутък, за да конвоират до домовете им онези граждани, които стрелбата заварва на улицата. Късно вечерта Ямбол е обсаден от дошлата на помощ сливения жандармерия. Обръчът около метежниците започва да се свива. В ранни зори анархистите започват да се оттеглят от града на групи. След тях са изпратени преследвачи. При преследването са убити много анархисти. Някои са заловени и отведени в казармите. На 26-и вечерта военните задържат 200 души, на другия ден са убити 8 анархисти, а през следващите дни – още четирима души. Започват арести и саморазправи с анархисти из цялата страна (София, Хасково, Пазарджик, Сливен, Килифарево)²⁰.

В града отделни стрелкови гнезда бълват огън до 17:00 ч. на другия ден. Частична пукотевица се чува и през нощта на 27 срещу 28 март.

На 28 март редът в града е възстановен. Градоначалникът Домузов издава заповед, с която фактически е въведено военно положение²¹.

Вечерният час е 20:00 ч., след който на полицията се разрешава да стреля без предупреждение. Въведен е пропускателен режим на гарата и на шосетата към града. След възстановяването на реда властта се развихря. Извършени са обиски. По време на сражението войниците разрушават клуба на анархистите. Хазяинът на клуба е убит при нахълтването на войската в сградата. Архивът на организацията е конфискуван. В него са намерени списъци на членове, по които полицията извършва арестите. Задържани са 140 анархисти. Иззето е и голямо количество оръжие.

Равносметката от сражението е отчайваща. Много невинни граждани са ранени от рикоширали куршуми. В моргата на ямболската болница са докарани 11 трупа на анархисти. Сред тях е и Николай Драгнев. Някои от участниците в събитието изказват предположение, че броят на убитите анархисти е много по-голям – между 20 и 30. Жертва на престрелката става и търговецът

Руси Хаджигеоргиев²². По спомени на един от участниците оцелелите са завързани на едно общо въже, поведени са към кавалерийските казарми и с картечница са разстреляни, а войници с ножовете на пушките опитват телата дали не са останали живи. Зверски са убити едва 14-годишните Кирил Кехайов и Спиро Обретенов²³. Разстреляни са секретарят на организацията в града Паню Бочков, Ив. Манолев. В. „Буревестник“ съобщава, че числото на убитите е нараснало до 29 души²⁴. Случайно са убити и двама дюкенджии при затварянето на дюкяните, без дори да споделят идеите на анархизма²⁵. На 28 и 29 март арестите и убийствата продължават – още трима души са убити. Убити са през април още трима анархисти по пътя от Котел за Сливен²⁶.

След събитията една от немаловажните последици е заповедта на министъра на просвещението Стоян Омарчевски, с която се затварят горните класове на ямболската гимназия²⁷.

Оцелелите анархисти, които успяват да напуснат града, образуват чети и минават в нелегалност. Някои се присъединяват към Георги Шейтанов, който броди с малка чета из Твърдишкия Балкан.

На практика ямболската организация на анархистите е ликвидирана. Различни източници дават и различни сведения за причините за стълкновенията, като има разминаване в броя на жертвите. В действителност тази победа на правителството се оказва пирова. Ямболските събития не само не довеждат до потушаване на социалното напрежение в страната, но изиграват ролята на генерална репетиция преди голямото насилие от лятото и есента на 1923 г. Един от анархистките вестници – „Буревестник“ – изразява своето възмущение от пасивността на тесняците и опозицията. Вестникът нарича клането „*юдинско хоро над ямболския пролетариат*“ и отбелязва, че „прясна работническа кръв“ обагрят улиците на „българския Чикаго“. Случилото се в Ямбол се свързва със събитията в Чикаго от 1 май 1886 г., а Ямбол е наречен „*българският Чикаго*“, но за разлика от Чикаго, тук жертвите са застреляни без съд и присъда. „*Ямболската кървава драма е исторически факт, който ще се предава от поколение на поколение*“ – отбелязва вестник „Буревестник“²⁸.

Вестник „Утро“ дава също сведения за събитията. Вестникът подчертава, че в Ямбол, който се счита за център на анархизма, има стълкновения между анархисти, полиция и войска. Отбелязано е, че тъкмо от Ямбол се разпръскват идеите на анархизма. Специална телеграма, публикувана във вестника, информира за истинско сражение в града. Според „Утро“ самото събрание е забранено от околийския началник, а стрелбата е започната именно от анархистите срещу дошлия да охранява събранието жандармерийски взвод, като анархистите стрелят от предварително опразнените къщи. След като на жандармерията идва на помощ войска от Сливен, ядро от ок. 400–500 души се оттегля към Казъл-агач²⁹. Други източници обаче са на мнение, че след като са провокирани, анархистите отвърщат на стрелбата. На площада падат убити двама души, а после в казармата загиват 23 души. Братът на Георги Шейтанов

Иван Шейтанов, посочва, че броят на убитите е около 30 души, като дори изброява имената на част от тях: Николай Драгнев, Тодор Бързев, Панае Бачков, братята Илия и Панайот Кратункови, Кирил Кехайов, Спиро Обретенов, Петър Касапина, Руско Нинин, Петър Главчев, Димитър Василев и др.³⁰.

След стълкновенията започва анкета. Официалните източници посочват, че броя на убитите и ранените е 16 души, а числото на участвалите анархисти е над 200 души. Упоменато е, че е разрушен клубът на анархистите, като се споменава, че те са били много добре въоръжени – револвери, бомби, дори картучница³¹.

Началникът на гарнизона дава също официално сведение за жертвите – един убит войник, един офицер и 7 ранени войници, от анархистите – трима убити и доста ранени. Инвалидите в града съобщават, че по време на инцидентите са разграбени много стоки³².

Вестник „Буревестник“ определя събитията в Ямбол като „социално явление“, а ямболската катастрофа „доразкъсва завесата, зад която се прикрива правителството“³³.

Близкият до земеделското правителство вестник „Победа“ приветства действията на военните в намеренията си да „разчисти страната от анархистичните елементи, да унищожи окончателно разбойниците и техните банди“³⁴.

Буржоазният вестник „Слово“ счита, че мерките, наложени срещу анархистите трябва да бъдат систематически³⁵. Трябва да се отбележи, че главният редактор на вестник „Слово“ – Александър Греков – е убит именно от анархисти.

Не така обаче възприема нещата местният ямболски вестник „Гунджа“, който счита, че събитията в софийската и провинциалната преса са силно преувеличени³⁶.

За да оправдае своите постъпки на 18 май Ямболският окръжен съд с определение под № 1230 признава 18 ямболски анархисти за „заподозрени, че са извършили по навик насилие с цел „огравване“³⁷. За виновни са признати: „Васил Георгиев Рянов, Георги Апостолов Бахаров-Писумката, Янко Димов Бъчваров, Иван Шейтанов, Димитър Хлебаров-Гъртата, Колю Пенев, Георги Христов Арнаудов, Атанас Стойчев, Йордан Ангелов, Петър Атанасов-Чомпата, Щилиян Г. Баев, Панчо Шопов, Атанас Г. Шевкенов, Стефан Джонджоров, Георги Щерев, Вельо Чанев, Васил Трендафилов и Езра Джалдети, сега в неизвестност, извършили разбойнически акции, в определен срок да се съобщят от близките им, след което ще се обявят за разбойници. 19 май 1923 год. Председател: Б. Костов, Секретар: И. Робенов“³⁸.

Причините за непредизвиканото насилие, според анархистите, не са само в правителство на БЗНС. Корените би трябвало да се търсят на един много поранен етап. Сред моралните убийци са посочени и всички предходни управници – Теодор Теодоров, Ал. Малинов, В. Радославов, превърнали „днешното властническо общество в злодей“. За анархистите тези уж „хора на честта“, „рицари“, „храбреци“ разстрелват ранени, завързани, пленници, предали се доброволно³⁹.

Поради факта, че Георги Шейтанов е нелегален от 1913 г., той не взема пряко участие в ямболските събития. По това време той е в Търновския край.⁴⁰

Връщайки се на събитията от март 1923 г., сайтът на анархистите „Анархо портал“ посочва имената на загиналите: Тодор Дързев, Паню Бачков, Димитър Василев, Руско Русков, Никола Пенев, Янко Бъчваров, Георги Бъчваров (16-годишен), Атанас Кехайов, Васил Василев, Тачо Ряпов, Петър Главчев, Георги Щерев, Георги Арнаудов, Димитър Главчев, Стефан Джондоров, Панчо Димитров, Панайот Хлеббаров, Йордан Каратотев, Тодор Марчев, Щилян Чешмеджиев, Апостол Ташков, Алфредо Джелтети (италианец; общарски работник), Кирил Кехайов (16-годишен), Спиро Обретенов (14-годишен), Матю Иванов, Иван Манолов, Петър Симеонов, Георги Домусчиев, Николай Драгнев, Илия Кратунков, Панайот Кратунков⁴¹.

В своя реч Ал. Стамболийски отрича откриването на фронт срещу анархистите. Той смята, че *„анархистите са млади хора, и анархизмът не е порок, той е продукт на младостта и на ненормалното време“*. Според него не военните, а анархистите са тези, които са открили стрелбата на площада, и само благодарение на дошлата от Сливен войска анархистите са били смазани. В изложението си министър-председателят заявява, че правителството не преследва анархистите, но няма да приеме техния терор, убийствата, хвърлянето на бомби, стрелбата, защото опитът да се надделее над властта води до хаос⁴².

Въпреки погрома от март 1923 г. и преминаването към нелегална борба Ямбол продължава да бъде един от основните центрове на анархизма. В града и околията продължава да има конспиративна организация, в която участват и младежи, които са свързани със събитията от 1923 г.⁴³

Списание „Свободно общество“ като важен резултат от ямболските събития отбелязва премахването на 8-часовия работен ден. Забранява се всякаква публична дейност на анархистите, затварят се клубовете им. *„В поредната битка между труда и капитала властта защитава капитала“* – заключава вестникът⁴⁴.

След ямболските събития, последвалите Деветоюнски преврат и Септемврийско въстание Георги Шейтанов, въпреки идейните си различия, счита, че е нужно създаването на единен фронт между комунисти, анархисти и земеделци⁴⁵.

Според един от изследователите на горепосочените събития – писателят Христо Карастоянов, дошлото на власт чрез преврат правителство на Ал. Цанков, въпреки обещанията да се разследват престъпленията на двете правителства на Ал. Стамболийски, не обръща никакво внимание на случилото се в Ямбол. Единственото, което прави Ал. Цанков, е да възстанови горните класове на Педагогическата гимназия. В последвалите събития интерес представлява констатацията дали Военната лига в Ямбол има пряко участие в разправата с анархистите? Последвалата пасивност и по време на следващите събития навежда на мисълта, че твърде е възможно слуховете за участие на Военната лига в събитията да са основателни⁴⁶. В свой възпоменателен лист от 14 октомври

1944 г. по повод трагичните събития от март 1923 г. анархистите споменават, че военните с мълчаливото съгласие на премиера Стамболийски организират ямболското клане⁴⁷. Много вероятно е ямболското клане да не е било планирано от правителството на Стамболийски, но да е минало с неговото мълчаливо съгласие и одобрение. Доказателство за това е фактът, че героите от кланетата са наградени подобавашо от правителството. За дейността си по време на последните „кървави инциденти“ в града прокурорът при Ямболския съд Парушев получава солидно възнаграждение от земеделската власт⁴⁸.

Тези събития, известни като „ямболските кланета“, предизвикват вълна от възмущение срещу правителството в цялата страна. То сменя околийския началник в Ямбол, но продължава да съди заловените анархокомунисти. От всичко това се възползва по-късно и преди всичко Военната лига.

Въпреки че Александър Стамболийски категорично отрича участие на правителството в малко известните ямболски събития, случилото се окончателно компрометира управлението на БЗНС. Така след конфликтите с буржоазните партии, ВМРО, Военната лига и Православната църква земеделците си спечелват още един враг.

Доказателство за все още силното въздействие на идеите на анархизма и Георги Шейтанов е, че през 1978 г. в Ямбол, в квартал Каргона срещу училище „Ради Колесов“, е поставен паметник на Георги Шейтанов, а през 2009 г. Федерация на анархистите в България с разрешение на Общинския съвет поставя паметна плоча на избитите на 26 март 1923 г. негови съратници⁴⁹.

БЕЛЕЖКИ / NOTES:

¹ <http://delnik.net/> „Бунтът на непримиримите“ – 95 години от митинга на ямболските анархисти.

² Опит да се осветлят събитията и да се напомни за случилото се през март 1923 г. прави ямболският писател и краевед **Карастоянов, Хр.** – Записки по политически наивизъм. Читанка. Ямбол. 1999.

³ **Даскалов, Д.** Анархизмът в България. С., 1995, с. 5.

⁴ Анархизмът в България. Мит или освободително движение? – <https://politikata.net/135193/> посетен на 06.10.2018.

⁵ **Даскалов, Д.** Анархизмът в България..., с. 55.

⁶ Пак там, с. 61.

⁷ **Даскалов, Д.** Анархизмът в България и борбата на партията против него. С., 1973 г., с. 81.

⁸ **Шейтанов, Г.** Целунат от смъртта. С., 2009., с. 386.

⁹ **Даскалов, Д.** Анархизмът в България..., с. 68.

¹⁰ Пак там. с. 62.

¹¹ ЦДА, ф. 370, оп. 1. А. е. 157.

¹² **Даскалов, Д.** Анархизмът в България..., с. 69.

¹³ Ямболският екшън от 26 март 1923 г. – <http://new.bg-history.info/Iambolskiiat-ekshun-ot-26-mart-1923-g-975.html> посетен на 06.10.2018.

- ¹⁴ „Държавен вестник“, брой 205, 12 декември 1922 година.
- ¹⁵ Шейтанов, Г. Целунат..., с. 255.
- ¹⁶ „Утро“, 2 септември 1922 г. брой 3929; Шейтанов, Г. Целунат..., с. 92.
- ¹⁷ Даскалов, Д. Анархизмът в България и борбата..., с.97
- ¹⁸ Добрев, Ч. Власт и безвластие. С., 2018., с. 15.
- ¹⁹ Пак там. с. 95.
- ²⁰ Даскалов, Д. Анархизмът в България и борбата..., с. 81.
- ²¹ „Гунджа“, 07.04.1923. бр. 14.
- ²² Ямболският екшън от 26 март 1923 г. – <http://new.bg-history.info/Iambolskiiat-ekshun-ot-26-mart-1923-g-975.html> посетен на 06.10.2018.
- ²³ Шейтанов, Г. Целунат..., с. 268.
- ²⁴ „Буревестник“, 01.05.1923. бр. 4.
- ²⁵ „Работническа мисъл“, 02.04.1923. бр. 71.
- ²⁶ Пак там, 27.04.1923. бр. 231.
- ²⁷ Карастоянов, Хр. Записки по исторически наивизъм. Читанка. Ямбол, 1999; „Утро“, 2 април. 1923. бр. 4104.
- ²⁸ „Буревестник“, 01.05.1923. бр. 4.
- ²⁹ „Утро“, 29.03.1923, бр. 4100.
- ³⁰ Добрев, Ч. Власт и..., с. 35.
- ³¹ „Утро“, бр. 4001, 28.03.1923.
- ³² Пак там, бр 4102, 31.03.1923.
- ³³ „Буревестник“, 01.06.1923. бр. 5.
- ³⁴ „Победа“, бр. 344, 31.03.1923.
- ³⁵ „Слово“, бр. 47, 27.03.1923.
- ³⁶ „Гунджа“, бр. 12-13. 31 март, 1923.
- ³⁷ Шейтанов, Г. Целунат ... с. 94.
- ³⁸ 26 март 1923: Христо Карастоянов. Поуката на продължаващото мълчание. - <https://liternet.bg/publish5/hkarastoiarov/yambolski-anarhisti.htm> посетен на 06.10.2018.
- ³⁹ „Буревестник“, бр. 5, 01.06.1923.
- ⁴⁰ Шейтанов, Г. Целунат..., с. 263.
- ⁴¹ 85 години от ямболските събития – Анархопортал. <http://www.anarchy.bg/> посетен на 06.10.2018.
- ⁴² „Утро“, 12 април 1923, бр. 4110.
- ⁴³ „Тракиец“, 10.05.1925 г., бр. 91.
- ⁴⁴ „Свободно общество“, VI 1023, кн. II.
- ⁴⁵ Добрев, Ч. Власт..., с. 35.
- ⁴⁶ <http://delnik.net/> „Бунтът на непримиримите“ – 95 години от митинга на ямболските анархисти. посетен на 06.10.2018.
- ⁴⁷ ДА- Ямбол, Ф 410 К, а.е. 21, оп. 1, л. 1. Във възпоменателният лист са изброени имената на тези, които са „паднали без страх“: Николай Драгнев, Илия Кратунков, Паню Бочков, Тодор Дързев, Димитър Василев (Демирев), Ангел Сп. Домусчиев, Кирил Ат. Кехайов, Апостол Ташков, Петър Симеонов, Колю Апост. Зафиров, Спирос Обретенов, Панайот Хлебаров, Юрдан Щ. Каратотев, Иван Шекеров, Стефан Чобенов, Тодор Ат. Марчев, Динко Господинов, Руси Иванов, Колю Алексиев, Щилян К. Чешмеджиев.
- ⁴⁸ „Гунджа“, бр. 11, 14 април, 1923.

⁴⁹ <https://opoznai.bg/view/pametnik-na-georgi-sheitanov-i-anarhistite-iambol>
Паметник на Георги Шейтанов и анархистите – Ямбол; Ямбол нюз. Издигнаха паметника на избитите анархисти. // 11 октомври 2009. посетен на 06.10.2018.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Анархизмът в България. Мит или освободително движение? – <https://politikata.net/135193/>

Даскалов, Д. Анархизмът в България. С., 1995. [Daskalov, D. Anarhizmat v Bulgaria. Sofia. 1995].

Даскалов, Д. Анархизмът в България и борбата на партията против него. С., 1973. [Daskalov, D. Anarhizmut v Bulgaria i borbata na partiata protiv nego. Sofia. 1973].

Добрев, Ч. Власт и безвластие. С. 2018. [Dobrev, Ch. Vlast i bezvlastie. Sofia. 2018].

Карастоянов, Хр. Записки по политически наивизъм. Читанка. Ямбол. 1999. [Karastoyanov, Hr. – Zapiski po politicheski naivizum. Yambol. 1999].

Шейтанов, Г. Целунат от смъртта. С. 2009. [Sheytanov, G. Tselunat ot smartta. Sofia. 2009].

26 март 1923: Христо Карастоянов. Поуката на продължаващото мълчание. – <https://liternet.bg/publish5/hkarastoianov/yambolski-anarhisti.htm>

85 години от ямболските събития – Анархопортал. <http://www.anarchy.bg/>

Ямболският екшън от 26 март 1923 г. – <http://new.bg-history.info/Iambolskiiat-ekshun-ot-26-mart-1923-g-975.html>

„Бунтът на непримиримите“ – 95 години от митинга на ямболските анархист <http://delnik.net/>

Паметник на Георги Шейтанов и анархистите – Ямбол; Ямбол нюз - <https://opoznai.bg/view/pametnik-na-georgi-sheitanov-i-anarhistite-iambol> Издигнаха паметника на избитите анархисти. // 11 октомври 2009.

АРХИВНИ ИЗТОЧНИЦИ

Държавен архив – Ямбол (ДА– Ямбол), ф. 410 К.

Централен държавен архив – София (ЦДА), ф. 370 К.

ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

„Буревестник“, 01.05.1923. бр. 4; 01.06.1923. бр. 5.

„Държавен вестник“, бр. 205 от 12 декември 1922.

„Победа“, бр. 344, 31.03.1923;

„Работническа мисъл“, 02.04.1923. бр. 71; 27.04.1923. бр. 231.

„Свободно общество“, VI 1023, кн. II.

„Слово“, бр. 47, 27.03.1923.

„Тракиец“, 10.05.1925 г., бр. 91.

„Тунджа“, 07.04.1923. бр. 14; бр. 12-13. 31 март, 1923; бр. 11, 14 април, 1923.

„Утро“, 2 септември 1922 г. брой 3929; 2 април. 1923. Бр. 4104; 29.03.1923, бр. 4100; бр. 4001, 28.03.1923; бр. 4102, 31.03.1923, 12 април 1923, бр. 4110.